
ЈЕВРЕЈИ НА ТЛУ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Уметнички павиљон
„Цвијета Зузорић“

Издавач: Културни центар Београда

За издавача: Горица Мојовић

Аутор изложбе: др Видосава Недомачни

Поставка изложбе: арх Алма Симић

**Организатори изложбе: Културни центар Београда,
Јеврејски историјски музеј
у Београду и Музејски простор
у Загребу**

Уредник каталога: Љиљана Поповић

Штампа: Србоштампа, Београд, Добрачина 6—8

Тираж: 2000 комада

Изложба

ЈЕВРЕЈИ НА ТЛУ ЈУГОСЛАВИЈЕ

16. јануар — 28. фебруар 1989.

Уметнички павиљон „Цвијета Зузорић”

Културни центар Београда

Изложба **ЈЕВРЕЈИ НА ТЛУ ЈУГОСЛАВИЈЕ** је приказ историје југословенских Јевреја, дуге оно двадесет векова. То је историја разних путева и периода досељавања Јевреја на тле југословенских земаља, њихове борбе за опстанак у новој средини, за престанак прогона, за стицање основних људских и грађанских права и слободу неговања својих традиционалних веровања и обичаја. Истовремено је то приказ остварења југословенских Јевреја на друштвеном, привредном, културном и научном пољу, њиховог живота у заједници југословенских народа и заједничких борби за слободу и развој Југославије.

Изложба обухвата 23 теме, које кроз разноврсне експонате и пратеће текстове илуструју у главним цртама ту дугу историју, традиционалне обичаје, веровања и остварења на друштвеном, привредном и културном пољу.

I тема — ДОСЕЉАВАЊА

Кроз велику географску карту дају се основни подаци о досељавању Јевреја на тле Југославије: „Оријенталних“ Јевреја из старе јеврејске државе, Ашкеназа („немачких Јевреја“) из Средње и Источне Европе и Сефарда („Шпанских Јевреја“) из Шпаније и Португалије. Обележени су археолошки локалитети, градови у којима су постојала гета и јеврејске махале, места у којима су основане јеврејске општине с бројевима чланова до другог светског рата и данас.

II тема — АРХЕОЛОШНИ НАЛАЗИ

О првим вековима досељавања постоје само претпоставке на основу боље истражених јеврејских насеља јужних делова Балкана. Зато је било могуће да се изложе налази који потичу још од II века н.е. из Солина (II—IV в.), Бенновца (II—III в.), Стобија (III—IV в.), Дукље (III—IV в.), Мурсе (III в.), Сења (II в.) и Челарева (VIII—X в. ?). Изузетан је значај „Полихармовог стуба“ из Стобија (III в) с уклесаним записом о градњи синагоге, а посебну важност за даља истраживања имају налази из некрополе и насеља у Челареву с јеврејским симболима и неколико записа хебрејским словима.

III тема — ГЕТА И МАХАЛЕ

Остаци најстаријих гета на тлу Југославије, насталих између XIII и XIV века, у којима су Јевреји живели принудно одвојени од осталог становништва, налазе се у Словенији и Истри. У Дубровнику је гето основан 1546, а у Сплиту 1778. године. Ова два гета су се одржала све до француске окупације почетном XIX века. У више градова настале су под турском окупацијом јеврејске махале (у Битољу, Снопљу, Београду, Сарајеву и др.), а многи градови и данас имају улице и тргове чији називи — Јеврејска улица, Жидовска улица, Жидовски трг и сл., указују на некадашњу густу насељеност јеврејског живља у њима.

IV тема — НАДГРОБНИ СПОМЕНИЦИ

Многа стара јеврејска гробља нестала су урбанизацијом насеља током протеклих векова. Понени антички и средњовековни споменици уграђени су у зидове тврђава и у градске плочнике. Изложене су фотографије карактеристичних надгробних споменика са сачуваних јеврејских гробаља. Неки споменици су по облику и симболима јединствени међу јеврејским споменицима у свету (Сарајево — под утицајем богумилских стећана, Ниш). Традиционални сефардски споменици су у облику једноставне хоризонталне надгробне плоче или саркофага (празног) над гробом, с уклесаним хебрејским записом и неким симболом. Стари ашкенаски споменици су у облику вертикалне стеле с натписом на хебрејском или јидиш језику. Надгробни споменици с краја XIX и из XX века су често клесани под утицајем хришћанских споменика.

V тема — СИНАГОГАЛНА АРХИТЕКТУРА

Синагога — јеврејска богомоља, али и место друштвене делатности и просвећивања — настала је у време боравка Јевреја у вавилонском изгнанству у VI веку пре н.е. На подручју Југославије синагоге се јављају прво са сваким таласом досељавања Јевреја, а затим зависно од развоја јеврејских општина. То су биле веће или мање грађевине, понекад монументалног изгледа, а понекад је то била обична просторија у некој стамбеној згради. Изложене фотографије сведоче о разноврсности архитектонских стилова, од најстаријих сачуваних синагога у Дубровнику и Сплиту (XIV—XV в) и Сарајеву (седам синагога од XVII—XX в) до многих синагога саграђених током друге половине XIX и првих деценија XX века. Најзначајније по стилским одликама (углавном неостилловима), биле су у Сарајеву, Новом Саду, Београду, Загребу, Зеници, Зрењанину, Вуковару, Крижевцима и др. Велика синагога у Суботици је у стилу сецесије.

VI тема — СИНАГОГА — ЈУДАИЗАМ И ЈУДАИКА

Приказана је реконструкција унутрашњости једне синагоге с главним елементима потребним за богослужење: Арон хакодеш („Свети орман“) у коме се чувају свици Петонџија (*Торе*). Орман је прекривен завесом (*Парохет*) на којој су извезени јеврејски симболи и посвета донатора; Дима — узвишење с пултом на који се ставља развијени свитан Торе нада се из њега чита, заједно с осталим потребним реквизитима. Ту су и седмочрана светиљна (*менора*), „вечито светло“ (*нер тамид*), рабинске столице и илупе за вернине.

Посебно су изложене збирке свих врста синагогалних везених тканина и металних украса за свитне Торе, на којима су карактеристични јеврејски симболи, зависно од намене.

Пратећи текстови дају основна објашњења за јудаизам (назив за јеврејску религију, али у ширем смислу се под тим називом обухвата и јеврејска етика, филозофи-

ја, законодавство и народни обичаји) и за јудаину (збирке карактеристичних предмета примењене уметности и етнологије).

VII тема — ВЕРСКИ ОБРЕДИ И ОБИЧАЈИ

Кроз фотографије и збирке орговарајућих реквизита приказани су основни верски обреди и обичаји којих се, по традицији, придржавају верници. Изложен је рабински орнат, затим, збирке окова и повеза молитвенина, предмета и докумената у вези разних обреда: *брит мила* (обрезивање мушке деце осмог дана по рођењу), *бар мицва* (над дечак наврши 13 година и постаје одговоран за своја дела), венчање (сефардско из Босне) са збирком илуминираних брачних уговора (*кетуба*), од којих најзначајнији потиче из Анконе из 1652. године. Изложени су предмети и документа о прописима за обредну чистоту јела и пића (*кашрут*).

VIII тема — ЈЕЗИК, ПИСМО, ТАНАХ И ТАЛМУД

Једини изворни језик Јевреја је хебрејски (*иврит*). Од времена другог Јерусалимског храма све се више као говорни језик употребљавао арамејски који, као и хебрејски, припада групи северозападних семитских језика. За богослужење је и даље употребљаван а и данас се у свим јеврејским заједницама употребљава искључиво хебрејски, који је сматран „светим језиком“ Новохебрејски језик је настао крајем XIX века под утицајем просветитељског покрета. У Европској дијаспори су настали говорни језици јидиш и ладино — јудео-еспанол. Јидиш (јеврејско-немачки) је језик ашкеназских Јевреја Средње и Источне Европе. Ладино (јеврејско-шпански) је говорни језик сефардских Јевреја. Оба језика се пишу хебрејским писмом.

Писмо (алфабет) су Јевреји преузели од Феничана. Најстарији хебрејски писани споменици су из XIV века пре н.е. Пише се с десна на лево. Постоји квадратно и курзивно писмо.

ТАНАХ је скраћени назив Библије према почетним словима старозаветних књига: ТОРА (наук, назив за Петољњиге), Н'ВИИМ (Пророци) и Н'ТУВИМ (Списи, Хагиографије).

ТАЛМУД (учење) је, сем Танаха, највећи писани споменик јеврејске културе, зборник правних и верских прописа, али и народних легенди и прича. Састоји се из МИШНЕ (учење понављањем) и ГЕМАРЕ (предање). Јерусалимски Талмуд је завршен око 300. године, а Вавилонски крајем V века.

IX тема — ПРАЗНИЦИ И СЕТКОВАЊА

Реконструкцијом амбијената, збиркама предмета примењене уметности, документима и фотографијама, приказани су јеврејски празници: *Шабат* (субота), основни јеврејски празник; *Рош хашана* — Нова година, *Јом кипур* — Дан помирења, највећи верски празник Јевреја; *Песах* (Пасха) — сећање на ослобођење из египатског ропства; *Шавуот* — празник жетве и првих плодова;

Сукот — празник шатора, сећање на лутање Јевреја кроз пустињу.

Полупразници: **Ханука** — сећање на ослобођење Јерусалима и слављење победе Манабејаца над селеуидским окупаторима; **Пурим** — весели празник везан за библијску причу о спасавању Јевреја од уништења у Персији (Књига о Естери); **Ту бишват** — нова година дрвећа, обнављање живота у биљнама; **Лаг баомер** — сећање на победу устанка против Римљана под вођством Бар Кохбе; **Тиша б'ав** — оплакује се римско разарање Јерусалима и уништење јеврејске државе 70. године.

X тема — ОДЕЋА И НАКИТ

Од времена расељавања одећа Јевреја је била под утицајем народа у чијој су средини живели. Поједини традиционални елементи сачувани су до наших дана, нарочито у „ортодоксним“ заједницама, какве су постојале до другог светског рата у неким градовима Војводине. Досељени шпански Јевреји су у Далмацији дуго носили одећу под утицајем Западне Европе. У областима под турском влашћу одећа Сефарда није се много разликовала од Турске, сем што је била забрањена зелена боја и свила, а постојале су и забране у погледу боје феса, турбана и ципела. Специфичне су биле капе које су носиле Сефардкиње, тзв *тукадо*, а мушкарци ненад обавезну капу *чита*. Ашкенази су прво задржали одећу Средње и Источне Европе, одакле су се доселили, али су се брже од Сефарда прилагођавали свим променама савременог начина одевања. На изложби су приказане ношње босанских Сефарда.

Израда и ношење амулета, омиљених код Јевреја и поред верских забрана, имају најчешће приказе јеврејских симбола, често с угравираним хебрејским текстом. Ношени су већином као нанит.

XI тема — ОБРЕДИ И ОБИЧАЈИ САХРАЊИВАЊА

Основни пропис за сахрану код Јевреја јесте да се она обави најнасније сутрадан по смрти, да опрема покојника буде што скромнија, покров да је од белог платна (мушкарце су још од талмудских времена умотавали у молитвени огртач — *талит*, ноји су за живота употребљавали), дрвени ковчег да буде без гвоздених чавала и без украса и да се не носе венци и цвеће. Обавезно је да се пружи подршка породици преминулог. О свему томе се у свим заједницама бринуло посебно друштво *Хевра кадиша* („Свето друштво“).

XII тема — ЈЕВРЕЈСКЕ ОПШТИНЕ У ЈУГОСЛОВЕНСКИМ ЗЕМЉАМА

Из мноштва постојеће архивске грађе и збирки фотографија ужи избор приказује само фрагменте из дуге и богате историје јеврејских општина на тлу Југославије до другог светског рата. Очигледно је велика разлика у могућностима развоја сваке поједине општине у условима вековне борбе за признање грађанских права.

До другог светског рата у Југославији је била 121 јеврејска општина — 72 ашкенатских, 36 сефардских и 13 „ортодоксних“ (традиционалистичких) са око 75.000 чланова.

XIII тема — САВЕЗ ЈЕВРЕЈСКИХ ОПШТИНА ЈУГОСЛАВИЈЕ

Жеља да се створи заједничка организација јеврејских општина остварена је 1919. године после стварања Краљевине СХС. Савез јеврејских општина Југославије са седиштем у Београду није био ни верски ни идеолошко-политичка организација, већ је заступао заједничке интересе свих Јевреја у новој држави, организовао помоћ сиромашним општинама, бринуо се о јеврејским школама, основао *јешиву* (Средњу теолошку школу) у Сарајеву, подстицао културну и издавачку делатност. Истовремено са Савезом ЈОЈ основан је и Савез циониста Југославије са седиштем у Загребу. Он је окупљао Јевреје различитих политичких уверења, али су били истог мишљења да Јевреји нису само религија, већ народ и да као народ, који је тако дуго био прогањан, мора и изградити своју државу у некадашњој постојбини Ерец Израелу.

XIV тема — ДРУШТВА И ОРГАНИЗАЦИЈЕ

У дијаспори су Јевреји традиционално тежили организованом окупљању. Одбачени бројним забранама из друштвеног живота осталог становништва, са сталним осећањем угрожености, окупљали су се у ранијим периодима у својим општинама и синагогама. Од XIX века окупљање се проширује и настају разна социјално-хуманитарна, верска, културно-уметничка и спортска друштва. Нена су била искључиво јеврејска, а нека мешовита и тиме допринела зближавању Јевреја са средином у којој су живели.

XV тема — НАУКА, КЊИЖЕВНОСТ И ПУБЛИЦИСТИКА

Изложба даје само делимичан увид у остварења јеврејских књижевника, научника и публициста у Југославији до другог светског рата. Многа дела старијих периода настала су у ранијим ратовима, а у току другог светског рата окупатори су уништили или запленили читаве библиотеке и архиве јеврејских општина, као и приватне јеврејске библиотеке. Међу првим жртвама окупатора страдали су као таоци и многи писци и научници. Све до XIX века писци су већином били учени рабини, али је већ у XVI веку било и световних писаца. У Књижевској штампарији у Београду штампано је од 1837. до 1867. године 35 књига јеврејских аутора на хебрејском и ладину. У свим деловима земље објављују се дела зерског, историографског и политичког карактера. Од XX века, нарочито између два светска рата, нагло је расла јеврејска издавачка делатност (књиге, часописи, новине). Истовремено јеврејски аутори објављују своја дела и у другим југословенским издањима. Међу издавачима, књижарима и штампарима било је много Јевреја.

XVI тема — ЈЕВРЕЈСКЕ ШКОЛЕ

Још од времена старе јеврејске државе верски прописи налажу да сваки одрасли Јеврејин мора да буде писмен, да би могао да чита верске књиге и да обавља верске дужности. Зато се код Јевреја развио први систем обавезног школовања деце. У европској дијаспори, укључивши и југословенску, где год су постојале синагоге, уз њих је била и нека врста учионице која се код Ашкеназа звала *хедер* (соба), а код Сефарда *мелдар* (школа). У школу су ишли сви дечасти током најмање четири године, почев од шесте године живота. Учило се хебрејско писмо, читање и рецитовање старозаветних књига. Учени рабини су у већим заједницама оснивали *јешиве* — средње и више теолошке школе. Позната је јешива у Београду коју је основао рабин Јехуда Лерма 1617. године, а у Сарајеву је рабин Давид Пардо основао 1765. године вишу рабинску школу (*Телмуд Тора*). Са стицањем грађанских права у XIX веку оснивају се јеврејске школе у многим градовима. Између два светска рата скоро сва јеврејска деца су учили у државним основним школама да би наставила у средњим и на Универзитетима.

XVII тема — УМЕТНОСТ И УМЕТНИЦИ

Традиционалне уметности Јевреја још из библијских времена биле су налиграфија и музика, нао и примењена уметност, а уз извесна ограничења и ликовне уметности. У дијаспори, од времена покрета просвећености у јеврејским заједницама (*хускала*, настала у Немачкој у XVIII, а у Источној Европи у XIX веку) и стицања грађанских права, постале су и Јеврејима доступне све гране уметничког стваралаштва. Између два светска рата су јеврејски уметници у Југосавији свестрано присутни у ликовном, позоришном и музичком животу земље, а истакнуто место имају и архитекте. У неким уметничким правцима били су носиоци авангардних идеја.

XVIII тема — ЈЕВРЕЈИ У ОСЛОБОДИЛАЧНИМ РАТОВИМА И ПОКРЕТИМА

Идеје француске револуције су пробудиле наде и југословенских Јевреја да ће после вишевековних промена и понижења стећи равноправност. Своје слободарске тежње испољили су учествујући у многим устаничким покретима и ратовима за ослобођење: у борби Сплићана против Турака 1657, у помагању оружјем и муницијом српских устаника 1815, у револуционарним збивањима у Мађарској (која је захватила и Војводину) 1848—1849, у српско-турском и српско-бугарском рату 1876—1878, Илинденском устанку 1903, Младотурској револуцији 1908, балканским ратовима 1912—1913 и у првом светском рату. Управо солидарношћу с осталим југословенским народима у борбама за слободу, нарочито у Србији, где су ратовима Јевреји стицали и официрске чинове и многа највиша одликовања за храброст и гинули у борби, допринели су да Јевреји постану интегрални део друштва.

XIX тема — ПОЛИТИЧКИ ЖИВОТ ЈЕВРЕЈСКИХ ЗАЈЕДНИЦА

После стицања грађанских права, од друге половине XIX века, а нарочито током првих деценија XX века и у јеврејским заједницама настаје социјално и политичко разграђавање. Економски су се најбоље развили Јевреји у Хрватској и Војводини, делом у Београду, мање у другим местима Србије и у Босни и Херцеговини, а најмање у Македонији. Унутар јеврејских заједница има поларизације између циониста који су подржали стварање јеврејске државе и оних које су сматрали асимилантима, а већина се осећала Јеврејима и по вери и по народности, али с осећањем припадности широј југословенској заједници у којој су живели. Јеврејска омладинска организација *Хашомер хацаир* је своје ционистичке идеје повезивала са социјалистичким идејама и марксизмом. Социјалистички су биле оријентисане организације *Кадима* и *Техелетлаван*, радничка организација *Мататја* у Сарајеву.

На политичким судским процесима против комуниста увек је међу оптуженима било и Јевреја. Многи Јевреји су били функционери КПЈ, а Моша Пијаде и Павле Пап су 1940 изабрани у ЦК КПЈ.

У Шпанији се против фашизма борило 34 јеврејских младића и девојана.

XX тема — РАСИЗАМ КАО УВОД У ГЕНОЦИД

Нацисти су у Немачкој 1933. године прокламовали теорију о „супериорности аријске расе“. Развила се антисемитска пропаганда незапамћених размера. У условима приклањања нацистичкој Немачкој и фашистичкој Италији, југословенска влада је 5. октобра 1940. године донела две противјеврејске уредбе: једна којом се забрањује Јеврејима да се баве трговином животним намирницама, а другом је уведено драстично ограничење за упис јеврејских ђана у средње, више и стручне школе и универзитете.

Нада се у априлу 1941. године немачке, италијанске, мађарске и бугарске трупе окупирале Југославију, Југословенски Јевреји су били први у Европи над којима је био извршен геноцид, а започео је с уништењем Јевреја Србије.

XXI тема — „КОНАЧНО РЕШЕЊЕ ЈЕВРЕЈСКОГ ПИТАЊА“ У ЈУГОСЛАВИЈИ

Бројна документа и фотографије сведоче о геноциду над југословенским Јеврејима који су извршили нацистички окупатори и њихови сарадници. Фотографије приказују довођење на принудни рад, одвођење у концентрационе логоре, масовна стрељања, убиства у душегупнама и крематоријумима, клања и мучења на најзверскији начин.

Разорене су синагоге и јеврејска гробља, уништени су или опљачкане синагогалне драгоцености, општинске архиве и библиотеке, као и сви јеврејски станови. Према подацима који су могли да буду сакупљени, од укупно 82,242 Јевреја (укључујући и оне који нису били чланови јеврејских општина и оно 4.000 избеглица из других земаља) убијено је преко 66.000.

XXII тема — ЈЕВРЕЈИ У НАРОДНООСЛОБОДИЛАЧКОМ РАТУ

Када је јула 1941. године на позив КПЈ почео устанак народа Југославије против окупатора многи су Јевреји, предратни комунисти и скојевци и многи антифашисти били већ похапшени, одведени у прве концентрационе логоре, неки стрељани као таоци или обешени. Сви Јевреји су били обележени жутим тракама и било им је забрањено свако удаљавање од места становања. То је јако отежало, многима и онемогућило укључење у партизанске одреде. И поред тога око 5.000 југословенских Јевреја је учествовало у народноослободилачком рату. Многи су били и организатори устанка у појединим крајевима.

Велико је учешће Јевреја — здравствених радника у НОБ, њих 1.022, од тога 308 лекара. У НОР-у је погинуло 1.318 Јевреја.

Знатан број Јевреја био је на високим војним и политичким дужностима у току рата, десет је проглашено за народне хероје, а 14 има чин генерала у југословенској народној армији.

XXIII тема — ПОСЛЕРАТНА ОБНОВА

Два дана после ослобођења Београда, 22. октобра 1944. године, тадашњи председник Савеза јеврејских општина Југославије, др Фридрих Попс, поставио је поново таблу Савеза на згради у Змај Јовиној улици 34. То је био симболичан позив свим јеврејским општинама и свим Јеврејима који су преживели рат да обнове живот својих заједница. Од 121 општине, у 85 се нико није вратио, или тек по неколико појединаца.

Једина преостала синагога у Београду, иано тешко оштећена, освећена је 4. децембра 1944. године у присуству Моше Пијаде и других чланова АВНОЈ-а.

Многа документа и фотографије на изложби приказују рад Савеза и малобројних обновљених јеврејских општина на прихватању повратника из рата, заробљеништва, логора и избеглиштва који више нису налзили живе чланове породице нити своје домове.

После исељавања око 8.000 Јевреја у новоосновану државу Израел у земљи је остало око 6.000 чланова јеврејских општина. Они су се укључили не само у обнову јеврејске заједнице, већ и целе земље. Жртвама фашизма и палим борцима подизана су спомен обележја уз помоћ народних власти. Постепено се развија не само социјални већ и културни рад. У Загребу је саграђен „Дом Левослава Шварца“ за збрињавање старих. У Београду је основан Јеврејски историјски музеј.

Изложена су и дела послератних књижевника и научника, као и дела нејеврејских аутора који су се бавили историјом југословенских Јевреја или другим проблемима јеврејства.

У условима пуне равноправности и заштите од било каквих расних или шовинистичких испада, југословенски Јевреји су укључени у све области живота и стваралаштва данашње Југославије.

УМЕТНИЧКИ ПАВИЉОН „ЦВИЈЕТА ЗУЗОРИЋ“

П р и з е м љ е

- 1 — Досељавања
- 2 — Археолошки налази
- 3 — Гета и махале
- 4 — Надгробни споменици
- 5 — Синагогална архитектура
- 6 — Синагога — јудаизам и јудајка
- 7 — Верски обреди и обичаји
- 9 — Празници и светковања
- 10 — Одећа и нанит
- 11 — Жалобни обреди и обичаји

Г а л е р и ј а

- 12 — Јеврејске општине у Југославији
- 18 — Јевреји у ослободилачним ратовима и покретима
- 19 — Политички живот јеврејских заједница
- 20 — Расизам као увод у геноцид
- 21 — „Коначно решење“ јеврејског питања у Југославији
- 22 — Јевреји у народноослободилачког рату
- 23 — Послератна обнова

КУЛТУРНИ ЦЕНТАР БЕОГРАДА

Л и к о в н а г а л е р и ј а

- 17 — Уметност и уметници

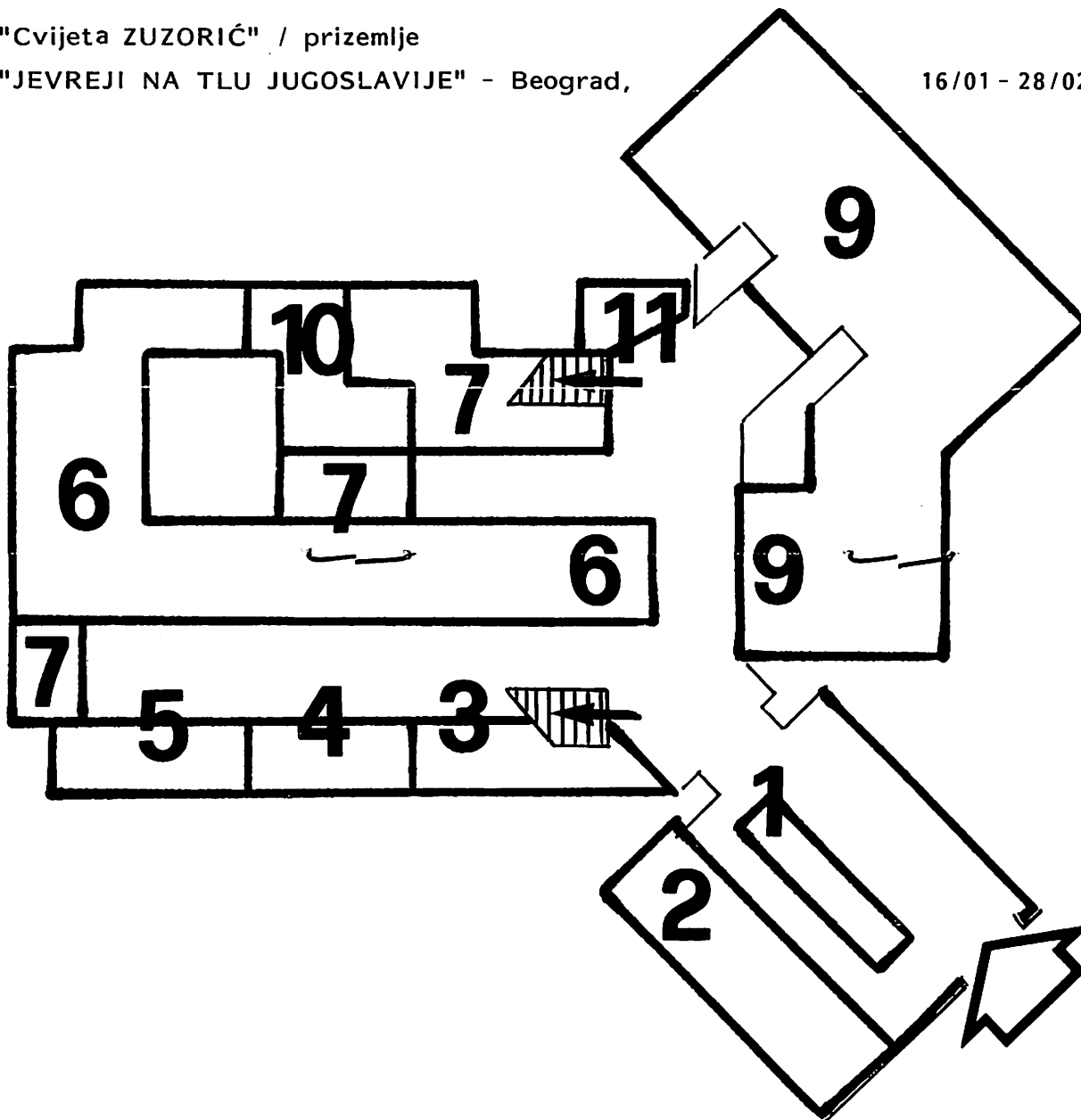
Ч и т а о н и ц а

- 8 — Језик, писмо, Тора и Талмуд
- 14 — Друштва и организације
- 15 — Наука, књижевност, публицистика
- 16 — Јеврејске школе
- 17 — Уметност и уметници
- 23 — Послератна обнова

"Cvijeta ZUZORIĆ" / prizemlje

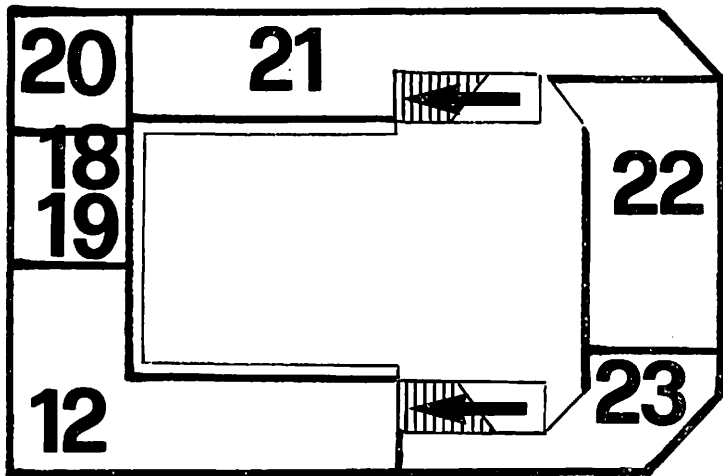
"JEVREJI NA TLU JUGOSLAVIJE" - Beograd,

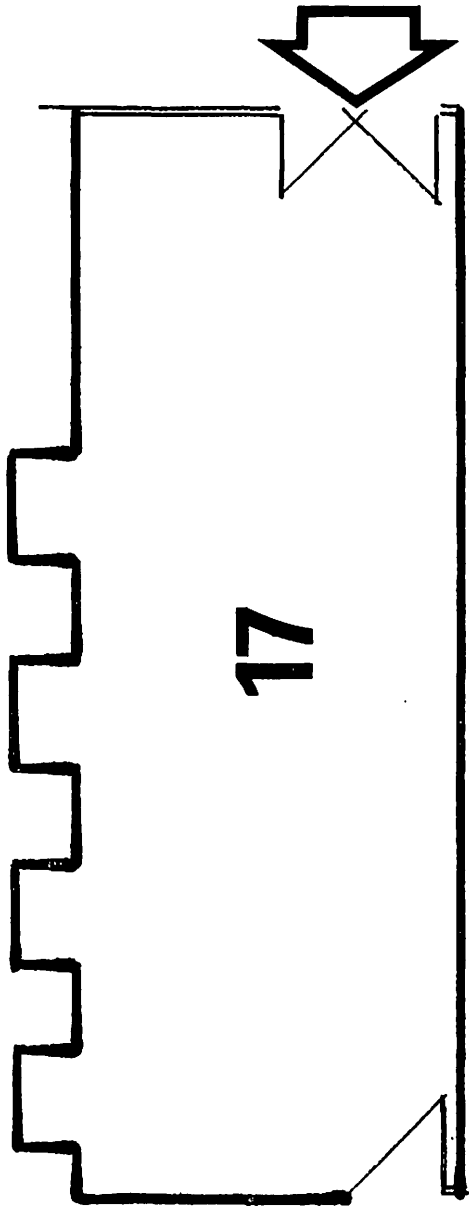
16/01 - 28/02/89.

"Cvijeta ZUZORIĆ" / sprat

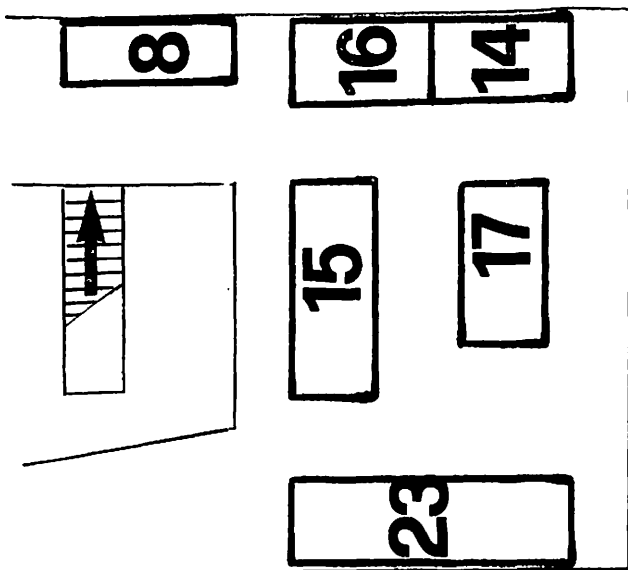
"JEVREJI NA TLU JUGOSLAVIJE" - Beograd, 16/01 - 28/02/89

KULTURNI CENTAR / prizemlje

"JEVREJI NA TLU JUGOSLAVIJE" - Beograd, 16/01 - 28/02/89.

KULTURNI CENTAR / sprat
"JEVREJI NA TLU JUGOSLAVIJE" - Beograd, 1

И З Л О Ж Б А
„ЈЕВРЕЈИ НА ТЛУ ЈУГОСЛАВИЈЕ“ — БЕОГРАД
16. 1 — 28. 2. 1989.

ПРОГРАМ ПРАТЕЋИХ КУЛТУРНО-УМЕТНИЧКИХ
МАНИФЕСТАЦИЈА

ЈЕВРЕЈИ НА ТЛУ ЈУГОСЛАВИЈЕ — ЈУЧЕ, ДАНАС.
СУТРА

учесници: Лавослав Каделбург
Радован Самарџић
Видосава Недомачки

место: Културни центар Београда

датум: 17. 1. 1989.

време: 18 часова

ДАН РАЈЗИНГЕР, изложба графина
„СПИСИ О ВАТРИ“

место: Салон Музеја савремене уметности

датум: 18. 1. 1989.

отварање изложбе: 19 часова

ШЕЋЊА КРОЗ ЈЕВРЕЈСКЕ ОБИЧАЈЕ И ТРАДИЦИЈУ
са Еугеном Вербером

место: Уметнички павиљон „Цвијета Зузорић“

датум: 19. 1. 1989.

време: 18 часова

СОЛ БЕЛОУ: СУФЛЕ ОД ПОМОРАНЦИ
играју: Јелисавета Сабљић и Петар Краљ
Атеље 212 у Дому пионира, Таковска 10
20. 1. 1989. у 20,30

ДОПРИНОС ЈЕВРЕЈА ПСИХОАНАЛИЗИ

говоре: Владета Јеротић
Жарко Кораћ
Војин Матић
Милан Поповић
Тамара Штајнер-Половић
место: Културни центар Београда
датум: 24. 1. 1989.
време: 18 часова

**ПУТЕВИ СТРАДАЊА, БОРБЕ И СПАСАВАЊА
ЈУГОСЛОВЕНСКИХ ЈЕВРЕЈА**

учесници: Јаша Алмули
Алфред Најфелд
Миша Данон
Нисим Конфино
Ета Најфелд
Бранко Петрановић
Богдан Пешић
место: Културни центар Београда
датум: 26. 1. 1989.
време: 18 часова

**УТИЦАЈ БИБЛИЈЕ НА ЕВРОПСКУ И СВЕТСКУ
МИСАО**

говори: Андреја Гамс
место: Културни центар Београда
датум: 31. 1. 1989.
време: 18 часова

**СЕЋАЊЕ НА ДОРЂОЛ — ПРОШЛОСТ
БЕОГРАДСКИХ ЈЕВРЕЈА**

говоре: Дивна Ђурић-Замоло
Драгомир-Дик Манојловић
Александар Демајо
место: Библиотека града Београда
датум: 2. 2. 1989.
време: 18 часова

**ЈЕВРЕЈСКЕ ТЕМЕ У САВРЕМЕНОЈ КЊИЖЕВНОСТИ
ЈУГОСЛАВИЈЕ**

говоре: Давид Албахари
Филип Давид
Ана Шомло
Ерих Кош
Александар Тишма
Предраг Палавестра
место: Културни центар Београда
датум: 7. 2. 1989.
време: 18 часова

ФАНТАСТИКА БЕОГРАДСКИХ ЈЕВРЕЈСКИХ ЛИКОВНИХ УМЕТНИКА

учествују: Радован Хиршл
Зоран Настић
Титко Ђађе
Зоран Белић-Вајс
Слободан Пајић

место: Јеврејски историјски музеј, 7 јула 71 а

датум: 8. 2. 1989.

време: 12 часова

ПОЧЕЦИ ЦЕЗА У БЕОГРАДУ

учесници: Ансамбл Мише Блама
Рафајло Блам

место: Културни центар Београда

датум: 9. 2. 1989.

време: 20 часова

ВЕЧЕ НАМЕРНЕ МУЗИКЕ ЈЕВРЕЈСКИХ АУТОРА

учесници: Андрија Прегер
Александра Ивановић
Сандра Белић
Љерка Белински

место: Културни центар Београда

датум: 14. 2. 1989.

време: 18 часова

КОНЦЕРТ ХОРА „БРАЋА БАРУХ“

поводом 110 година од оснивања Српско-јеврејског
певачког друштва

говори: Александар Леви

учествује: хор „Браћа Барух“

место: Коларчев народни универзитет

датум: 16. 2. 1989.

време: 20 часова

ЈЕВРЕЈСКИ ХУМОР

учествују: Бране Поповић
Петар Клајн
Нада Блам

место: Дом културе 7 јула 71

датум: 18. 2. 1989.

време: 20 часова

ЈЕВРЕЈСКА СИНАГОГАЛНА АРХИТЕКТУРА

учесници: Ведрана Готовац
Рудолф Клајн

место: Уметнички павиљон „Цвијета Зузорић“

датум: 21. 2. 1989.

време: 18 часова

ВЕЧЕ ЛАДИНО РОМАНСИ

учесници: група „Ладино“ из Сарајева

место: Дом културе, 7 јула 71 а

датум: 25. 2. 1989.

време: 20 часова

МУЗЕЈ ЗВУКА ПРЕДСТАВЉА **18,00**

место: Библиотека града Београда

а) Трагање по пепелу Бода Марновић Ђорђе Лебовић	18. 1. 1989.
б) Бохорета и њени Младен Овадија	23. 1. 1989.
ц) Пешчаник Данило Киш	30. 1. 1989.
д) Дер хунд Филип Давид	6. 2. 1989.
е) Ратни страхови и наде Рахеле Ферари	13. 2. 1989.
ф) Канпо санто Јулија Најман	20. 2. 1989.

НАПОМЕНА: Организатор задржава право измене програма до почетна манифестације

ИЗЛОЖБУ СУ ПОМОГЛИ:

Generalexport
GENEX

 JUGOSLOVENSKI AEROTRANSPORT
YUGOSLAV AIRLINES

Jugoexport

JUGODRVO